

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет психології

Кафедра психології розвитку

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Психологічні технології допомоги
постраждалим від гендерно зумовленого
насильства**

Освітня програма Психологія

Спеціальність 053 Психологія
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № 6 від 20 січня 2025 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Опис дисципліни
3. Структура курсу
4. Система оцінювання курсу
5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу
6. Ресурсне забезпечення
7. Контактна інформація
8. Політика навчальної дисципліни

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Психологічні технології допомоги постраждалим від гендерно зумовленого насильства
Освітня програма	Психологія
Спеціалізація (за наявності)	
Спеціальність	053 «ПСИХОЛОГІЯ»
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Освітній рівень	бакалавр
Статус дисципліни	вибіркова
Курс / семестр	3 курс / 6 сем.
Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)	Лекції – 12 год. Семінарські заняття – 18 год. Самостійна робота – 60 год.
Мова викладання	українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/index.php?mod=course&action=ReviewOneCourse&id_cat=118&id_cou=1253

2. Опис дисципліни

Місце навчальної дисципліни «Психологічні технології допомоги постраждалим від гендерно зумовленого насильства» визначається фундаментальною роллю для майбутніх психологів знань, вмінь та навичок з організації та надання психологічної підтримки й допомоги постраждалим від гендерного насильства; важливістю здійснення заходів з питань запобігання, корекції та унеможливлення проявів гендерно зумовленого насильства. Дисципліна поєднує теоретичні та прикладні аспекти таких галузей знань як «Вікова психологія», «Патопсихологія», «Психодіагностика», «Психологічне консультування», «Соціальна психологія» та ін.

Мета: формування у студентів знань щодо змісту та видів насильства, чинників, що зумовлюють гендерне насильство, та сучасних підходів до їх усунення, психологічних особливостей поведінки постраждалих від гендерно зумовленого насильства та розвиток практичних навичок надання психологічної допомоги цій групі осіб. **Цілі:** формування уявлень про природу гендерного насильства, його причини та наслідки (фізичні, емоційні та соціальні), психологічні та патологічні особливості людей схильних до агресії та прояву гендерно зумовленого насильства; формування знань про психологію осіб, постраждалих від ГЗН; вдосконалення практичних навичок використання психологічних методів діагностики та корекції поведінки осіб, постраждалих від ГН та схильних до агресивної поведінки; розвиток умінь по використанню психологічних методів прогнозування та корекції агресивної поведінки,

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, мислити концептуально, системно, самогенно.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним,

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії, володіння соціально-психологічними механізмами взаєморозуміння і взаємовпливу.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні, знання юридичних та морально-етичних нормативно-регулятивних засад професійної діяльності психолога і готовність неухильно дотримуватись.

ЗК12. Здатність розуміти психологічний зміст суспільних процесів і впливати на них з позицій принципу гуманізму; ставитись з повагою до мультикультурності та різноманітності

Фахові компетентності:

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків віктимної особистості.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження віктимної поведінки.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову) особам з віктимною поведінкою.

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту населення.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Програмні результати навчання:

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи її розв'язання.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технологій психологічної допомоги.

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, які

мають інші культурні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

3. Структура курсу

№	Тема	Результати навчання	Завдання
1.	Сучасне уявлення про гендерне насильство та його запобігання	Гендерне насильство як форма насильства. Зміст понять «гендер», «насильство», «гендерне насильство», «гендерно зумовлене насильство», нерівність влади та статусу. Віктим-орієнтований підхід до правового захисту потерпілих від насильницьких злочинів. Національні механізми протидії ГН. Європейське та українське законодавство про ГЗН. Форми насилля та відмінність ГЗН від інших форм насилля. Види гендерного насильства (фізичне, емоційне, психологічне, економічне).	Словник основних термінів, опорний конспект, презентація
2.	Характеристика гендерно зумовленого насильства (ГЗН)	Природа ГН, його причини, механізми дії (структура та цикл насильства) та наслідки для постраждалих (фізичні, емоційні та соціальні). Погрози та контроль як основні причини ГЗН. Форми та механізми погроз та маніпуляцій. Фактори, які підтримують гендерне насильство (культурні, соціальні, економічні). Поняття про гендерну соціалізацію, гендерні стереотипи та ролі. Вплив культурних стереотипів та соціальних очікувань на появу ГЗН. Військові конфлікти як чинник поглиблення ГЗН.	Словник основних термінів, опорний конспект, презентація або виступ
3.	Форми і контексти ГЗН	Емоційно-психологічне насильство як форма ГЗН. Сценарії та їх вплив на постраждалого. Явище віктимблеймінгу. Сексуальне насильство як форма ГЗН. Форми та контексти сексуального насильства (сексуальне насильство в сім'ї, сексуальне домагання,	Тести, словник основних термінів, опорний конспект, презентація

		згвалтування). Вплив на потерпілого. Контексти ГЗН (сімейне середовище, соціальні стосунки, робоче середовище, шкільне середовище тощо)	
4.	Психологічні аспекти та наслідки впливу ситуації насильства на людину	Розкрити національні особливості насильства та види захищеності; сформувати уявлення про поведінку постраждалого до, під час та після насильства	Тести, словник основних термінів, опорний конспект, презентація
5.	Сучасні технології надання психологічної допомоги постраждалим від ГЗН.	Міфи про гендерне насильство. Підтримка постраждалих від ГЗН (медична, психологічна, юридична, соціальна). Перша допомога постраждалим від ГН (безпека, медична, психологічна підтримка, юридична підтримка, центри допомоги постраждалим, гарячі телефонні лінії, інтернет-ресурси, медичні і психологічні центри, самопомога та самоосвіта, центри та організації, групи підтримки, шкільні психологи та соціальні працівники, підтримка через соціальні медіа та офлайн-форуми). Онлайн технології допомоги постраждалим від ГЗН. Інтерактивні методи формування гендерної компетентності в дітей та молоді.	Тести, словник основних термінів, опорний конспект, презентація
6.	Запобігання та протидія ГН	Механізми та загальні принципи протидії й запобігання ГЗН. Первина підтримка постраждалих від ГЗН (родина та друзі). Програми з протидії та запобігання гендерно зумовленому насильству (програма UNFPA). Модель і принципи роботи мобільних бригад соціально-психологічної допомоги постраждалим від насилля (модель притулків і кризових кімнат для постраждалих від ГЗН, денні кризові центри).	Тести, словник основних термінів, опорний конспект, презентація

4. Система оцінювання курсу

Накопичування балів під час вивчення дисципліни

Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Лекція -	-
Семінарське заняття	25
Самостійна робота	30
Тести	45
Залік	100
Максимальна кількість балів	100

5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу (зразок)

Види навчальної роботи										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Разом
лекції										
семінарські	5	5		5	5		5			25
Самостійна									30	30
тести			15			15		15		45
залік										100
Всього за тиждень	5	5	15	5	5	15	15	15	30	100

6. Ресурсне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення	Мультимедіа, лабораторії, комп'ютери та інше
-----------------------------------	--

Матеріально-технічне забезпечення: мультимедіа, комп'ютери, використання цифрових систем управління навчанням – D-learn; використання онлайн навчального контенту – Google Meet, Cisco Webex Meetings, Zoom, Microsoft Teams, YouTube та сучасного інструменту для створення цифрового навчального контенту Microsoft PowerPoint та ін

Рекомендована література: Базова

1. Актуальні проблеми сімейного насильства : монографія / за заг. ред. Т. Перцевої, В. Огоренко. Дніпро, 2021. 188 с.
2. Заграй Л. Теорії тендеру: гендерні дослідження в психології : навчальний посібник. Івано-Франківськ, 2019. 264 с.
3. Максимова Н.Ю. Психологія адиктивної поведінки : навч. посібник. Київ : Київський у-нт, 2002. 308 с.
4. Марценюк Т. Гендер для всіх: виклик стереотипам 2017. 254 с.
5. Підласий І.П., О.В. Шарапова Корекція девіантної поведінки молодших школярів :експерим. мат-ли. Черкаси: ЧДГУ, 2002. 44 с.
6. Сичова В., Логовський І. Інформаційні технології як інструмент реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому та гендерно зумовленому насильству в Україні. Наукові перспективи. 2022. № 5(23). С. 143-158.

Додаткова

1. Герман Джудіт. Психологічна травма та шлях до видужання. Київ, 2021. 240 с.
2. Говорун Т.В., Кікінеджи О.А. Гендерна психологія. Київ : Либідь, 2003.
3. Дроздов О.Ю. Проблеми агресивної поведінки особистості : навч. посіб. Скок. Чернігів : ЧДПУ ім. Т.Г. Шевченка, 2000. 156 с.
4. Козубовська І.В. Соціальна профілактика девіантної поведінки: корекція відхилень у поведінці важковиховуваних дітей у процесі професійного педагогічного спілкування. Ужгород :Патент, 1998. 195 с.
5. Психокорекційні техніки як засіб формування адекватного образу - Я і саморегуляції неповнолітніх з поведінковими девіаціями (уклад. Н.М. Апетит. Чернівці : Рута, 2000. 41 с.
6. Туляков В. Віктимологія (соціальні та кримінологічні проблеми). Одеса: Юрид. літ., 2000. 336 с.
7. Чуйко О., Куравська Н. Гендер і кар'єра : навчальний посібник. Івано-Франківськ, 2019. 364 с.

Інтернет ресурси:

8. Як UNFPA Україна протидіє гендерно зумовленому насильству за підтримки уряду Великої Британії?
<https://www.youtube.com/watch?v=0GVOAsMQ9qM&t=3s>
9. Попіка.І. Домаашне наасильство у 2023 році. Гендерно зумовлене насильство в Україні. Аналіз вторинних даних.
10. Законодавчі та нормативно-правові акти щодо запобігання та протидії насильства
<https://imzo.gov.ua/psyholohichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/zakonodavchi-ta-normatyvno-pravovi-akty-shchodo-zapobihannia-ta-protydii-nasyt-stva/>
11. Нашубський Олег. Гендерне насильство. <http://surl.li/lbfnpq>
12. Попередження насильства в закладах освіти: методичний посібник для педагогічних працівників"
Видання друге, доповнене та оновлене. Київ: Благодійний фонд "Здоров'я жінки і планування сім'ї", 2020.

7. Контактна інформація

Кафедра	Кафедра психології розвитку (каб. 518), вул. Шевченка, 57, факультет психології, kpr@pnu.edu.ua https://kpr.pnu.edu.ua/
Розробник силабусу	Опанасюк Ірина Василівна
Викладач (і)	Опанасюк Ірина Василівна
Контактна інформація викладача	iryna.opanasiuk@pnu.edu.ua

8. Політика навчальної дисципліни

<p>Академічна доброчесність</p>	<p><u>Кодекс честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»</u> <u>Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».</u> <u>Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності ДВНЗ«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».</u> <u>Положення про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ “Прикарпатський</u></p>
	<p><u>національний університет імені Василя Стефаника”.</u> <u>Склад комісії з питань етики та академічної доброчесності ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”.</u> <u>Лист МОН України “До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності”.</u></p>
<p>Пропуски занять (відпрацювання)</p>	<p><u>Згідно з «Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ “Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника ” (введено в дію наказом ректора від 26 листопада 2020 р. № 799; із внесеними змінами наказом від 6 квітня 2021 р. № 212) , до підсумкового контрольного випробування допускаються студенти, що прослухали лекційний курс, взяли участь у практичних заняттях, виконали всі письмові завдання (тестування, завдання для самостійної роботи тощо) та написали контрольну (модульну) роботу.</u> У разі відсутності студента з поважних причин при написанні контрольної (модульної) роботи йому надається можливість виконати цей вид роботи. При неявці студента у зазначений термін без поважних причин кількість балів з модуля дорівнює «0» (нуль). Допускається, як виняток, з дозволу завідувача кафедри одноразове виконання студентом додаткових видів робіт з курсу (відпрацювання пропущених занять, перекладання змістових модулів, виконання індивідуальних занять тощо) для підвищення оцінок за змістові модулі. Підсумковий контроль знань здійснюється на останньому практичному занятті. Залік передбачає підсумкове оцінювання (у стобальній шкалі) й визначається як сума оцінок за поточний контроль знань та результатів складання змістового модуля.</p>

Виконання завдання пізніше встановленого терміну	Виконання завдання пізніше встановленого терміну знижується на один бал
Невідповідна поведінка під час заняття	Невідповідна поведінка під час заняття регламентується рядом положень про академічну доброчесність (див. вище) та може призвести до відрахування здобувача вищої освіти (студента) «за порушення навчальної дисципліни і правил внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти», відповідно до п.14 «Відрахування студентів» <u>«Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти» - покликання: https://nmv.pnu.edu.ua.</u>
Додаткові бали	Додаткові бали присуджуються: за участь у науково-дослідній роботі (підготовка публікацій і виступ на конференції – максимально 5 балів), волонтерську діяльність (5 балів).
Неформальна освіта	Неформальна освіта вітається і заохочується додатковими балами. Рекомендовані платформи: Coursera, Prometheus, участь у конференціях та семінарах. Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується <u>«Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №819 від 29.11.2019) - https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/</u>

Викладач - кандидат психологічних наук, асистент кафедри психології розвитку **Опанасюк Ірина Василівна**